

Avdelningen för vård och omsorg
Christian Törnqvist

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) **instämmer** i samtliga förslag som lämnas i betänkandet. Några av förslagen behöver dock kommenteras.

- 8.4.5 Författningsreglerad specialistkompetens för logopedier och psykologer
- 9.7.3 Uppföljning av fortbildning

Betänkandet innehåller också ett flertal bedömningar som också kommenteras

- 8.5 Vårdprofessionslyftet
- 7.6 Regionerna behöver försäkra sig om kvaliteten på ST både inom regionernas verksamheter och i avtal med andra vårdgivare

Allmänna synpunkter

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är i huvudsak positiva till utredningens förslag och bedömningar. Att utredningen konsekvent tar sin utgångspunkt i förstärkt patientsäkerhet skapar en tydlig logik och sätter patienten i första rummet. Samtidigt vill SKR betona att den längst utbildade kompetensen inte alltid är den mest ändamålsenliga ur ett verksamhetsperspektiv. I mindre verksamheter krävs ofta bredare kompetens hos varje medarbetare, medan större arbetsplatser i högre grad kan tillgodose behovet av specialisering.

Utredningen bekräftar att regioner och kommuner har ett behov av att utveckla specialistkompetens inom yrkesgrupper med medellång högskoleutbildning, såsom arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Även om det inte föreslås en specialistutbildning för dessa grupper, utgör utredningen ändå ett viktigt underlag för att driva frågan vidare i enlighet med dess egna rekommendationer.

Avsnitt 8.4.5 Författningsreglerad specialistkompetens för logopedier och psykologer

SKR vill framhålla det positiva i att utredningen bekräftar linjen att utbildningar med yrkesexamen på avancerad nivå lämpar sig för praktisk tjänstgöring under handledning (ST).

Behovet av specialistutbildade logopedier är i dagsläget inte tydligt för regionerna, men möjligheten att inrätta specialistkompetens kan på sikt bidra till en utveckling. Eftersom logopedier utgör en relativt liten yrkesgrupp kommer det att ställas särskilda krav på samordning och gemensamt utnyttjande av utbildningsresurser, både inom och mellan regionerna. Detta behöver särskilt beaktas vid utformningen av föreskrifterna för logopedernas ST.

Förslaget om att införa ST för psykologer välkomnas. Jämfört med logopedier finns det ett tydligt identifierat kompetensbehov av specialistkompetensen. I dagens informella specialistordning som drivs av psykologförbundet finns det tio olika inriktningar. I det kommande arbetet med målbeskrivningar och värdering kring hur många och vilka specialistinriktningar som regleringen ska omfatta vill SKR särskilt lyfta fram behovet av en inriktning inom primärvård. Förflyttningen mot nära vård och primärvårdens uppdrag för psykisk hälsa gör att behovet av specialistutbildade psykologer i primärvården är av stor betydelse.

Som utredningen konstaterar kommer regionerna att få nya kostnader i samband med uppdraget att tillsätta tillräckligt många ST-tjänster för logopedier och psykologer, för att säkerställa framtida specialistbehov. I beräkningarna av kostnadskompensation till regionerna har utredningen utgått från att omkring 20 procent av psykologerna och 10 procent av logopederna kommer att specialistutbilda sig. SKR vill betona att denna fördelning endast är ett antagande. Om dimensioneringen inte stämmer överens med det faktiska behovet av specialistutbildning behöver statens kompensationsnivå omprövas. Det är därför angeläget att staten genomför en utvärdering en tid efter införandet av ST för att säkerställa att regionerna även på längre sikt erhåller en rimlig kostnadskompensation för utbildningsuppdraget.

Avsnitt 9.7.3 Uppföljning av fortbildning

SKR ställer sig positivt till förslaget att reglera fortbildning för *all* hälso- och sjukvårdspersonal. Samtidigt vill vi betona vikten av att även uppmärksamma den fortbildning som sker i det dagliga arbetet. Utredningen konstaterar, i linje med forskningen, att vardagslärande är en central och mycket effektiv del av fortbildningen, exempelvis reflektion

och kunskapsutbyte kring patientfall tillsammans med erfarna kollegor. Denna typ av lärande är dock svår, ibland omöjlig, att dokumentera. Kravet på årlig redovisning av fortbildningsinsatser i patientsäkerhetsberättelsen riskerar därför att osynliggöra en stor del av det informella lärandet.

Det finns en viss logik i att redovisa detta som en del av det systematiska patientsäkerhetsarbetet, eftersom utredningen utgår från förstärkt patientsäkerhet. Samtidigt kan den årliga uppföljningen medföra ökad administration. Om detta blir kostnadsdrivande bör finansieringsprincipen tillämpas för att kompensera regioner och kommuner för det nya redovisningsuppdraget.

Avsnitt 8.5 Vårdprofessionsllyftet

SKR ser med intresse på förslaget om ett vårdprofessionsllyft, som innehåller flera intressanta idéer men också väcker farhågor. SKR vill därför framhålla att det finns aspekter som behöver utredas närmare innan ett genomförande kan övervägas.

En central invändning är att förslaget riskerar att skapa ett parallellt utbildningssystem baserat på uppdragsutbildningar, vilket kan tränga undan den reguljära utbildning som lärosätena erbjuder. Dagens system och finansiering upplevs redan som otillräckliga, men lösningen bör i första hand vara att pröva möjligheterna att utveckla nuvarande regelverk och strukturer. En långsiktigt hållbar kompetensförsörjning förutsätter kontinuitet och helhetsperspektiv, snarare än punktvisa insatser.

Vidare ifrågasätts varför satsningen i första hand skulle omfatta specialistvidareutbildningarna för sjuksköterskor, som redan fungerar relativt väl, när det finns andra utbildningar med påtagliga brister där regioner och kommuner idag själva bekostar genom uppdragsutbildningar.

Frågan om verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är särskilt viktig. Om VFU i större utsträckning förläggs till den egna arbetsplatsen finns risk för undanträngning av externa studenter. Detta behöver analyseras noggrant för att säkerställa rättvis tillgång och hög kvalitet i utbildningen.

Sammantaget anser vi att förslaget innehåller värdefulla idéer men också betydande frågetecken kring kostnader, kvalitet och konsekvenser för befintliga utbildningsstrukturer. Vi vill därför betona vikten av en bred och öppen utredning där olika alternativ för vårdens fortbildning belyses, inklusive en utveckling av dagens system och regelverk.

Avsnitt 7.6 Regionerna behöver försäkra sig om kvaliteten på ST både inom regionernas verksamheter och i avtal med andra vårdgivare

Vad gäller förslagen om läkares specialiseringstjänstgöring instämmer SKR i att ett tillräckligt brett patientunderlag är avgörande för att målen för ST ska kunna uppfyllas. Förslaget innebär dock en betydande förändring av dagens ansvarsförhållanden, eftersom regionerna i förväg ska bedöma och godkänna

Att regionerna bedömer vilka vårdgivare som ska ha ett tydligt uppdrag att bedriva ST och få ersättning för detta är en självklarhet och kan ses som den praktiska tillämpningen av lagkravet på att tillse att det bedrivs ST i den omfattning som motsvarar det uppskattade framtida behovet av specialistkompetens.

För vårdgivare som erhåller ersättning från regionen sker kvalitetsgranskning redan i dag, både genom regionens utbildnings- och studierektorsorganisation och genom externa SPUR-inspektioner.

SKR:s uppfattning är att regionerna saknar möjlighet att förbjuda enskilda vårdgivare att bedriva ST inom sin verksamhet utan särskild ersättning. I dagens regelverk ansvarar vårdgivaren själv för genomförandet av ST, medan Socialstyrelsen vid ansökan om specialistkompetens kontrollerar att villkoren är uppfyllda. Om en obligatorisk granskning av utbildningsmiljön skulle krävas redan innan en ST påbörjas, och regionen ålades detta ansvar, vore det en ny och betungande arbetsuppgift som förutsätter både ett tydligt regelverk och en adekvat finansiering. En alternativ och mer logisk lösning, givet nuvarande ansvarsfördelning, vore att en eventuell förhandskontroll utfördes av Socialstyrelsen.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande